

Vain heikot tarvitsevat väkivaltaa

■ AHTI LAMPINEN

Tapio Tamminen: *Islamin aseeton soturi. Ghaffar Khan ja talebanien synty*. Into 2011.

Joulukuun 25. päivänä 1979 neuvostotankit vyöryivät Kabulin kaduille. Seuraavalla vuosikymmenellä arviolta 100 000 radikaalimuslimia osallistui ”operaatio jihadiin”, taisteluun Neuvostoliiton tukemaa Kabulin hallintoa vastaan. Pääarkkitehteja olivat Yhdysvallat, Pakistan ja Saudi-Arabia. Vuosikymmenen lopulla Neuvostoliitto vetäytyi Afganistanista. Jihad tuotti siis toivotun tuloksen, mutta sitä seurasi sisällissota, jossa voittajiksi selvisivät talebanit. Osa talebaneista oli vanhoja, jo neuvostojoukkoja vastaan taistelleita, mutta suurin osa nuoria koraanikoulujen opiskelijoita, jihadin lapsia, jotka olivat syntyneet Pakistanin pakolaisleireillä. Talebanit noudattivat sharia-lain ääritulkintaa: tyttöjen koulutus lopetettiin, naiset pysyttelivät pääasiassa kotonaan, musiikki, videot, kortinpeluu ja monet urheilulajit kiellettiin. Tavoitteena oli paluu islamin juurille, uuden oikeamielisten yhteiskunnan perustaminen.

Talebanien ihmisoikeusrikkomukset pakottivat lopulta Yhdysvallat talebaneja vastaan. Väkivallan ja koston kierre jatkui: Yhdysvaltojen suurlähetystöt räjäytettiin Keniassa ja Tansaniassa, Yhdysvallat rankaisi ohjusiskulla Afganistania, syyskuun 11. päivänä 2001 seurasi iskut Yhdysvaltoihin, lokakuussa Yhdysvallat liittolaisineen hyökkäsi Afganistaniin ja niin edelleen.

Suurin osa talebaneista on pataaneja, joita on perinteisesti pidetty sotaisana kansana. Sen jäsenet ovat kostaneet verisesti vähäisetkin loukkaukset itseään ja sukuaan vastaan. Tapio Tammisen teos kertoo kuitenkin, että väkivallan, koston, naisten alistamisen, uskonnollisen fundamentalismin ja tietämättömyyden sijasta on mahdollista valita toinen tie.

Ghaffar Khan syntyi vuonna 1890 brittiläisen Intian luoteisella rajaseudulla Peshawarin laaksossa, lähellä nykyisen Afganistanin rajaa. Imperiumilla oli tuolloin hallinnassaan neljännes maapallon maapinta-alasta, kuningatar Viktorialla noin 370 miljoonaa alamaista, joista 308 miljoonaa asui Intiassa. Ghaffarin viljelijäisä kuului niin sanottuihin pieniin khaneihin, joilla oli taloudellista valtaa, mutta poliittisesti he olivat paitsiossa. Juuri tästä joukosta tulivat monet vapaustaisteijat. Ghaffarin isä poikkesi muista pataaneista siinä, että hänen mielestään koston perinteestä oli päästävä eroon. Hänet tunnettiin koko laaksossa siitä, että hän antoi anteeksi kokemansa loukkaukset. Lisäksi hän uhmasi mullaheja lähettämällä poikansa brittiläiseen alkeiskouluun. Ghaffar ei kuitenkaan tyytynyt isänsä hahmottelemaan uraan vallanpitäjien luottomiehenä. Hän halusi tehdä jotakin lievittääkseen talonpoikien ahdingkoa: köyhyyttä, tietämättömyyttä, apatiaa ja kasvavaa väkivaltaa. Jo vuonna 1910 hän perusti oman koulun, jonka menestys johti uuden koulujen syntymiseen. Sekä britit että mullahit olivat huolestuneita. Elämänsä syvimmäksi tarkoitukseksi Ghaffar tajusi ihmisten palvelemisen. Jumalaa ei tarvitse

palvella vaan ihmisiä, jotka ovat liian heikkoja ja ajautuvat helposti väkivaltaan yrittäessään auttaa itseään.

Vuodesta 1915 eteenpäin Ghaffar Khanin tavoitteeksi tuli myös Intian vapauttaminen. Seuraavien vuosien aikana hän vieraili jokaisessa rajaseudun lähes 500 kylässä. Häntä alettiin kutsua Badshah Khaniksi, khanien kuninkaaksi. Samoihin aikoihin Mahatma Gandhi aloitti toimintansa kongressipuolueessa, joka alkoi vuonna 1920 vastustaa avoimesti brittiläilintöä. Sekä Ghaffar että Mahatma kannattivat väkivallattomuuden periaatetta. Vastarintaliikkeen on oltava väkivallaton, ja siihen osallistuvia on pyrittävä kehittämään myös ihmisinä. Väkivalta on vain heikkoja varten, vahvat eivät tarvitse sitä.

Syyskuussa 1929 Ghaffar perusti *Khudai Khidmatgar* (Jumalan palvelijat) -liikkeen, aseettoman armeijan, jossa oli armeijan kurinalaisuus ja hierarkia, mutta jossa aseet korvattiin rohkeudella ja mielen hallinnalla. Armeijaan kuului myös naisia, ja vaikka ehdoton enemmistö oli muslimeja, siihen kuului myös hinduja ja sikehejä. Liikkeen sotilaat perustivat kyliin kouluja, auttoivat talkoissa ja pitivät yllä järjestystä yleisissä kokouksissa. Kun Intia vuonna 1930 julistautui Gandhin johdolla itsenäiseksi, taistelukeinona oli väkivallaton kansalaistottelemattomuus. Ghaffar Khan kehotti sotilaitaan liittymään siviilivastarintaan. Peshawarissa brittijoukot ampuivat aseettoman armeijan sotilaita, kunnes jotkut kieltäytyivät ampumasta. Myöhemmin Ghaffar totesi, että britit pelkäsivät enemmän väkivallatonta kuin

väkivaltaista pataania. Ghaffar itse istui 1920- ja 1930-luvulla vuosia brittivankiloissa, mutta vastustajia olivat myös mullahit ja varakkaat khanit. 1930- ja 1940-luvulla aseettoman armeijan riveissä taisteli yli 100 000 miestä ja naista.

Vuonna 1947 itsenäisyys toteutui, mutta yhden valtion sijasta syntyi hinduenemmistöisten provinssien Intia ja muslimienemmistöisten provinssien Pakistan. Sekä Mahatma että Ghaffar vastustivat jakoa. Alkoi Ghaffar Khanin toinen taistelu, taistelu pataanien itsemääräämisoikeuden ja demokraattisen ja sekulaarin Pakistanin puolesta. Kun hän vaati Patanistanin perustamista, hän sai vankilatuomion ja *Khudai Khidmatgar* julistettiin laittomaksi. Pakistan ajautui lähes täydelliseen kaaokseen.

Ghaffarin mukaan Pakistan perustui vihalle eikä tulevaisuudelta voinut paljon odottaa. Vuonna 1957 hän perusti uuden puolueen, jonka johtavat periaatteet olivat väkivallattomuus, demokratia ja sekularismi. 1950-luvun lopulla kenraalit kaappasivat vallan, ja kylmä sota vei Pakistanin kohti Yhdysvaltoja ja Afganistanin kohti Neuvostoliittoa. Viimeisen kerran Ghaffar Khan pidätettiin 93-vuotiaana kesällä 1983 hänen vieraillessaan kotiseudullaan. Pidätyksen syy oli separatismi. Hän kuoli tammikuussa 1988. Hautajaispäivänä Jalalabadissa aseet vaikenivat, mutta vain päiväksi.

Tammisen vaikuttava kirja kertoo miehestä, joka pystyi muuttamaan pataanien syvään juurtuneita käyttäytymismalleja, ennen kaikkea taipumuksen koston kierteeseen ja kunniakäsityksen tuhoaviin muotoihin. On para-

doksaalista, että väkivallattomuus ei tarkoita heikkoutta. Mahatma Gandhin ja Ghaffar Khanin mukaan se sopii vain vahvoille, koska väkivaltaisesta miehestä voi jonakin päivänä tulla väkivallaton, pelkurista ei koskaan.

Kirjoittaja on filosofian tohtori.